

PFU

NORDLYS arbeider etter Vær Varsomplakatens regler for god presse-skikk. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. Adresse: Prinsensgt. 1, postboks 46, sentrum, 0101 Oslo. Telefon 22 40 50 40, telefaks 22 41 19 80.

«Der tiltrængtes et blad som vil være en ærlig talsmann for smaafolks sak»

Alfred Eriksen grunnlegger av Nordlys i 1902

DETTE SKJER

Statsminister Jens Stoltenberg møter sin britiske kollega Gordon Brown og flere andre statsministre til arbeidslusj i Downing Street.

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene legger i dag fram en foreløpig rapport over utviklingen i lønninger og inntekter, priser og konkurransevne foran inntektsoppgjørene i 2010.

Nå kan du se på og lese om dolker og økser fra steinalder, smykker fra bronsealder, hjelmen fra vikingtid og helgener fra middelalder. Fredag er det pressevisning ved Historisk museum i Oslo.

NETTOPP NÅ

Klimakutt-utvalget mener drivstoffprisen må dobles. Enig?

FOR 20 ÅR SIDEN

Fra sommeren er det meningen at legeskyssebåten skal forsvinne fra Gryllefjord. Men innbyggerne i Torsken kommune protesterer på det kraftigste. – Det er veldig mange som føler seg utrygge ved tanke på å miste båten. Det forteller Sigrud Wilhelmsen. Hun er en av mange som har engasjert seg for å beholde legeskyssebåten. Et enstemmig kommunestyre har også protestert mot samferdselsjefens planer.

Nordlys, 19. februar 1990

FOR 50 ÅR SIDEN

Findus starter i april opp en fabrikk i Grimsby på Englands østkyst. I første omgang tar man sikte på å produsere dypfrosne fish-sticks, som tilsvarende frytortorsk, for det engelske markedet. Råvarene for produksjon vil bli importert fra Norge i form av dypfrosne fiskeblokker, forteller styremedlem i Findus internasjonale, direktør Johan Throne-Holst. Salget av fiskeprodukter økte i 1959 med 65 prosent.

Nordlys, 19. februar 1960

VIKTIG: Finnmarkskommisjonen er unødvendig og kan påføre samer en norsk tenkemåte, hevder enkelte. Det er en viktig debatt.

Kommisjon for fornorskning?

PÅ DEN 3. SIDE

Øyvind Ravna
Førsteamanuensis
Dr. juris
UiT

«Finnmarkskommisjonens arbeid er ikke nødvendig og påfører oss samer en norsk tenkemåte når det gjelder bruksrett og eiendomsrett.»

Dette uttalte politiinspektør Ellen Katrine Hætta på Samefolkets dag og ble gjengitt i avisa Sagat.

Hun fryktet således at kommisjonen ville bidra til fornorskning, samtidig som hun ropte et varsku mot at den skal «dele ut» parseller til privat eiendom. Uttalelsene kan ikke avfeies, særlig når de kommer fra en samisk jurist med slik tyngde som Hætta.

Prinsipiell debatt

Ellen Katrine Hætta reiser her en viktig debatt; ikke bare om rettskartleggingsprosessen som er valgt for Finnmark og foreslått for de samiske områdene i Troms og Nordland er nødvendig, men rett og slett om man gjennom fokus på norske rettsbegreper og oppstyking av jord i private parseller, bidrar til å ødelegge samisk kultur.

Dette er en debatt som bør reises, både ut fra spørsmålet om kommisjonens berettigelse, og særlig i forhold til samisk rettskultur.

I god tro?

Man kan forstå bekymringen til Hætta. Særlig når det flagges høyt at bruks- og eierrettigheter skal avklares ved bruk av reglene om hevd og alders tids bruk. For her snakker vi om rotfestede norske regler det knapt finnes eksempler på at er anvendt i Finnmark, og som formoder at man ut fra bruk i lang tid og i god tro har foretrent den egentlige eieren.

Denne formodningen passer dårlig i de samiske områder. Hva skal for eksempel folk være i god tro om når deres forgjengere har bruk områdene siden tidenes morgen?

Selv om disse reglene førte fram i Selbu- og Svartskogsakene, er de fremmede og krever stor tilpasning til samisk rettskultur.

Fokus på rettigheter

Den vedtatte kartleggingsprosessen avspeiler rettighetsfokusset. Den kommunale nemnda Samerettsutvalget foreslo skulle forestå avklaringen, og som kunne ankes videre inn i det alminnelige retts-systemet, ble erstattet av en kommisjon besatt med høyt kvalifiserte jurister i flertall, en særdomstol med liknende besetning, og deretter Høyesterett som siste stopp.

Hva som er den beste ordningen skal jeg ikke gå inn på, utover å nevne at utvalgets forslag nok var

UVISSHET: Finnmarkingene har ikke fått den loven Samerettsutvalget foreslo i 1997, konstaterer Øyvind Ravna. Finnmarkskommisjonen har en formidabel oppgave i forhold til reinbeite. Foto: Ola Solvang

minst konfliktskapende og utvilsomt minst kostnadskreven.

Moderne siidaordning

Finnmarkingene har ikke fått den loven Samerettsutvalget foreslo i 1997.

Den var basert på at utmarksgodene skulle forvaltes av lokalt oppnevnte utmarksstyrene, og at det skulle fastlegges bygdebruksområder hvor lokalsamfunnene fikk råderett over sine nærområder.

Dette, uttalte utvalget, kunne ses på som en moderne samisk siidaordning. Det ble med andre ord foreslått en kollektiv, brukerstyrt forvaltning basert på at nærhet til ressursene gir rettigheter, uten at det ble åpnet for full eiendomsrett.

Statsallmenningene

Forslaget var også inspirert av ordningen i statsallmenningene, hvor bygdefolk har lovfestede rettigheter til hogst, beite, seter o.a. Utvalget forøkte således å ta det beste fra to ordninger; den gamle samiske siidaen og ordningen som sikrer bygdefolk rettigheter i stats- og bygdeallmenningene.

Forslaget innebar at både samis-

ke og andre bygdefolks interesser kunne ivaretas, samtidig som man kunne unngå tunge og uforutsigbar rettighetskamper.

Samerettsutvalgets forslag faller ikke i god jord og i den videre politiserte debatten fram mot lovvedtaket ble bygdefolks interesser glemt til fordel for kamp om styrerepresentasjon og folkerettslige forpliktelser.

Vi endte dermed opp med en lov med hvor Same- og fylkestinget fikk oppnevne likt antall styremedlemmer og hvor det ble slått fast at samer og andre gjennom hevd og alders tids bruk har opparbeidet rettigheter. Samtidig forsvant forslagene om bygdebruksområder og lokal deltagelse i forvaltningen.

Riktig å rope et varsku

Det er riktig å rope et varsku, men det blir feil å «skyte» mot Finnmarkskommisjonen.

Om noen skal ha kritikk, må det være daværende regjering som satte 15 års samerettsutredning til side, og Stortinget som vedtok loven uten å kreve at utredningen fikk større plass.

Kritikken kan også rettes mot Sametinget og fylkestinget, som i

konsultasjoner fikk stor innflytelse på lovarbeidet uten at bygdefolk fikk økt innflytelse, eller at en siidaordning kom på plass.

Hætta har påpekt viktigheten av at rettskartleggingen ikke blir et nytt steg i fornorskningen av samer. Hun er også bekymret for at samiske høstingsområder deles opp i private teiger. Ved å sette Samerettsutvalgets forslag til side, har Stortinget som lovgiver, med Sametingets tilslutning, nettopp åpnet for at det kan skje.

Formidabel oppgave

De manglende føringene fra lovgiver, sammen med den rettsuvisshet som mange steder foreligger, blant annet om bruken reinbeitene, innebærer ikke bare at det er behov for kommisjonen, men også at den står overfor en formidabel oppgave.

Som bevilgende myndighet må Stortinget derfor kjenne sitt ansvar å sørge for at den får nødvendig rammevilkår for å kunne foreta de grundige utredningene som kreves, hvor de også tas nødvendig hensyn til samisk rettskultur.

Mellom linjene til Hætta leses det også en bekymring om at saken skal havne på rettslig borte-bane hvor ikke bare kulturen går tapt, men hvor man også taper retten til sine høstingsområder.

Urfolks historiske erfaringer sier at denne frykten kan være begrunnet. Det vil være opp til kommisjonen å vise at den ikke er det.

Det blir feil å «skyte» mot Finnmarkskommisjonen. Om noen skal ha kritikk, må det være daværende regjering som satte 15 års samerettsutredning til side.